

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลา

FACTORS INFLUENCING THE BUSINESS PERFORMANCE OF YALA COMMUNITY ENTERPRISES

ดุษฎี นาคเรือง¹ สุธิดา วัฒนยืนยง² นุชนภา เลขาวิชิตรี¹
Dussadee Nakruang¹, Sutida Wattanayuenyong², Nutnapha Lekhawichit¹

¹ภาควิชาบริหารธุรกิจและเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
¹Department of Business Administration and Economics, Faculty of Management Sciences, Yala Rajabhat University.

²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
²Faculty of Management Sciences, Yala Rajabhat University.

**Corresponding author, E-mail: dsdj44@hotmail.com*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลา เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประธานวิสาหกิจชุมชน จำนวน 82 คน คณะกรรมการ จำนวน 101 คน และสมาชิกกลุ่ม จำนวน 71 คน รวมเป็นจำนวน 254 คน สถิติเชิงพรรณนาที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารการเงิน ด้านการบริหารการตลาด และด้านคุณลักษณะของสมาชิกมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลาตามลำดับ ดังนั้นในการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนไปสู่ผลการดำเนินงานที่ดี ควรให้ความสำคัญกับการบริหารการเงินเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายอย่างสม่ำเสมอ การควบคุมต้นทุนการผลิตให้ลดลง และการบริหารการตลาดควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ดังนั้นการพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน นอกจากการศึกษาปัจจัยด้านการบริหารจัดการแล้ว การสร้างคุณค่าของผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งสำคัญที่ควรพัฒนาควบคู่กันไป เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: ผลการดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชน จังหวัดยะลา

Abstract

This survey-based research aims to study factors influencing the business performance of Yala Community Enterprises. The instrument was a self-administered questionnaire. The Relevant data were derived from 82 chairpersons and 101 committees, 71 members. The total sample was 254 persons. The descriptive statistical techniques used in this research included frequency, means and standard deviation. In addition, a multiple regression analysis as inferential statistics was used for predicting examination. The results indicate that financial management, marketing management,

and attributes of member, respectively. Mobilize Yala community enterprises to achieve their goals. The Priority should be given to the financial management because Yala community enterprises must keep on track with the budget expenditure and reduce operation cost. Secondly, Yala community enterprises should develop their marketing products to be unique and high quality. Therefore, the development of community enterprises would add value of their products in order to enhance their performance.

Keywords: Business Performance, Community Enterprises, Yala Province

บทนำ

วิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบการโดยคนในชุมชน เพื่อการจัดการ“ทุน”ทั้งที่เป็นเงินทุนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ทุนความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางสังคมของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อตอบสนองการพึ่งตนเอง และความพอเพียงของครอบครัวและชุมชนจึงเป็นฐานรากของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ยั่งยืนและเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญ ดังนั้นวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นแรงขับเคลื่อนที่ช่วยลดปัญหาความยากจนระดับชาติ และเสริมสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ [1] จากรายงานแสดงสถิติเปรียบเทียบจำนวนสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนสมาชิกมากถึง 218,896 ราย [2] ซึ่งสามารถจำแนกตามลักษณะการประกอบการจำนวน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มไม่แยกประกอบการ จำนวน 44,804 แห่ง แยกประกอบการ แบบไม่เป็นนิติบุคคล จำนวน 31,712 แห่ง และแบบนิติบุคคล จำนวน 578 แห่ง [3] ด้วยการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนช่วยเสริมสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจึงขึ้นกับความร่วมกันทำงานระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนมี 4 ปัจจัย คือ ผู้นำ เครือข่าย ระบบการบริหารจัดการ และคณะกรรมการกลุ่ม [4] จากการศึกษาผลการปฏิบัติงานขององค์กรไม่ควรมุ่งประสิทธิภาพทางการเงินเพียงอย่างเดียว ซึ่งควรให้ความสำคัญ

กับการศึกษาถึงปัจจัยระยะยาว [5] อาทิเช่น การพัฒนาสมรรถนะหลักของพนักงานที่ให้ความสำคัญกับความสามารถ แรงจูงใจ และพฤติกรรมของพนักงานเพื่อให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย และจะส่งผลต่อองค์การในด้านการเงิน การดูแลลูกค้า กระบวนการทำงานและการเรียนรู้ต่อไป [6] ซึ่งผลการดำเนินงานเป็นผลรวมของกรปฏิบัติกิจกรรมในกระบวนการทั้งหมดขององค์การ ในการวัดผลการดำเนินงานขององค์การที่ได้รับความนิยมมี 2 วิธี ได้แก่ การวัดประสิทธิภาพขององค์การเป็นความต้องการผลิตสินค้าหรือบริการให้ได้มากที่สุด โดยใช้ปัจจัยนำเข้าให้น้อยที่สุด สินค้าหรือบริการที่ผลิตได้ (Outputs) วัดมูลค่าได้จากเงินที่ได้จากการขายที่องค์การรับมา ส่วนการวัดประสิทธิผลขององค์การ เป็นความสามารถขององค์การที่จะบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายนั้นเพียงใด ผู้บริหารขององค์การจึงสามารถวัดประสิทธิผลขององค์การได้จากการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับเป้าหมายขององค์การ [7]

การศึกษาปัญหาในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่ขาดทักษะการจัดการธุรกิจที่ดี ขาดทักษะการวิเคราะห์ และขาดทักษะการตลาด รวมถึงความรู้ความเข้าใจและการนำไปใช้ด้านการจัดการการเงินและการจัดการตลาดอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ [8-9] แม้ว่าที่ผ่านมาภาครัฐได้ส่งเสริมความรู้ทางการตลาด การบริหาร

จัดการกลุ่ม การบัญชีและการเงิน อาทิจำโครงการ กองทุนหมู่บ้าน โครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ฯลฯ เมื่อพิจารณาผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลา พบว่า วิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลาที่ได้รับการอนุมัติจดทะเบียน 331 แห่ง มีการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนทั้งสิ้น 267 แห่ง จัดอยู่ในระดับดี 90 แห่ง (ร้อยละ 68.96) ระดับปานกลาง 110 แห่ง (ร้อยละ 27.58) และต้องปรับปรุง 67 แห่ง (ร้อยละ 3.44) [10] ซึ่งวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลาส่วใหญ่ผลิตอาหารแปรรูปที่ใช้วัตถุดิบในชุมชน บางกลุ่มมีศักยภาพทางการตลาด แต่ยังไม่ปรากฏอุปสรรคหลายประการ อาทิ ขาดเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย ขาดทักษะในการบริหารธุรกิจ ทำให้ผลิตภัณฑ์ยังไม่ได้รับรองมาตรฐาน ไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ ตลอดจนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้อย่างเหมาะสม [11] อันเป็นปัญหาต่อการอยู่รอดของกิจการในอนาคต

จากข้อมูลดังกล่าว เห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลาที่มีศักยภาพในระดับดีเพียง 90 แห่งจาก 331 แห่ง ทั้งที่มีการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง และด้วยบทบาทของการเป็นบุคลากรทางวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีพันธกิจด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น จึงสนใจว่าปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลา โดยมีการวัดผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเป็น 2 ประเด็น คือ ประสิทธิภาพการดำเนินงานและประสิทธิผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งในจังหวัดยะลา ยังไม่ได้มีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน จึงได้ทำการวิจัยเรื่องดังกล่าว เพื่อวางแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลาและนำเสนองานบริการวิชาการเพื่อพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลา โดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน อันดับแรกใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ในแต่ละอำเภอของจังหวัดยะลา แบ่งเป็น 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองยะลา อำเภอรามัน อำเภอกรงปินัง อำเภอเยหา อำเภอกาบัง อำเภอบันนังสตา อำเภอธารโต อำเภอเบตงและใช้การสุ่มอย่างง่ายแบบเป็นสัดส่วนเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอ กลุ่มตัวอย่างที่ได้คือ ประธานวิสาหกิจชุมชน จำนวน 82 คน คณะกรรมการจำนวน 101 คน และสมาชิกกลุ่มจำนวน 71 คน รวมเป็นจำนวน 254 คน ใช้แบบสอบถามซึ่งมี 4 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ตำแหน่งงาน จำนวนสมาชิก ปีที่เริ่มดำเนินการวิสาหกิจชุมชน ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลา ซึ่งปรับปรุงจากเครื่องมือของงานวิจัยเรื่องศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตามเกณฑ์การพิจารณาการให้สินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ [12] ได้แก่ คุณลักษณะภาวะผู้นำของประธาน คุณลักษณะสมาชิก การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ การบริหารการตลาด การบริหารการผลิต การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการบริหารการเงิน ส่วนที่ 3 ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลา ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน และประสิทธิผลการดำเนินงาน ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

โดยการนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบแก้ไขด้วยวิธีการหาดัชนีความสอดคล้อง และตรวจสอบด้วยวิธีการหาดัชนีความตรงตามเนื้อหาที่ระดับ 0.80 ส่วนการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ได้นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขแล้วส่งให้กับประธานวิสาหกิจชุมชนที่มีลักษณะทางประชากรเหมือนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ทำการตอบแบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาหาค่าความเที่ยง ได้ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นของเรื่องเมื่อเท่ากับ .943 ซึ่งตัวแปรตามด้านประสิทธิภาพการดำเนินงานวัดจากการลดต้นทุนในการผลิตต่อหน่วย คุณภาพผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และประสิทธิผลการดำเนินงานวัดจากการเพิ่มขึ้นของรายได้ คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยมีค่า IOC = .893 และ .857 ตามลำดับ จากนั้นนำมาปรับแก้ให้ถูกต้อง แล้วเก็บข้อมูลจากวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดยะลาจำนวน 254 คน หาค่าร้อยละของลักษณะประชากร หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน และหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณโดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบ Enter เพื่อทำนายปัจจัยเชิงเหตุกับผลการดำเนินงานของของวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 254 คน เป็นกรรมการจำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 39.8 รองลงมาประธานกลุ่มจำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 32.3 ที่เหลือเป็นสมาชิกจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 24.4 เมื่อจำแนกวิสาหกิจชุมชนตามจำนวนสมาชิก พบว่า มีจำนวนสมาชิก 1-50 คน จำนวน 236 คน คิดเป็นร้อยละ 92.9 รองลงมามีจำนวน

สมาชิกมากกว่า 150 คนขึ้นไป จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.55 จำแนกตามระยะเวลาดำเนินงาน 1-10 ปี จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 84.65 รองลงมาดำเนินการระหว่าง 11-20 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 13.39

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะ

ตัวแปรคุณลักษณะภาวะผู้นำของประธานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = .81) รองลงมา คือ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = .66) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณลักษณะภาวะผู้นำ ประธานกลุ่มมีความซื่อสัตย์ในการดำเนินงานมากที่สุด ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = .82) และความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจแก้ไขปัญหาของประธานกลุ่มน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = .80) ด้านคุณลักษณะสมาชิก มีความร่วมมือของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความมุ่งมั่นในการทำงานมากที่สุด ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = .86) และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ๆ น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = .88) ด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ เกี่ยวกับคณะกรรมการมีการจัดประชุมและร่วมประชุมเพื่อรับทราบปัญหาและแนวทางแก้ไขร่วมกันมากที่สุด ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = .87) และการเผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิกกลุ่มน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.06$, S.D. = .87) ด้านการบริหารการตลาด ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีราคาเหมาะสมกับขนาดและคุณภาพมากที่สุด ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = .84) และผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีโอกาสได้นำไปจำหน่ายที่กรุงเทพฯ หรือต่างจังหวัดน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = .89) ด้านการบริหารการผลิต มีการพัฒนาคุณภาพสินค้ามากที่สุด ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = .74) และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการผลิตมากขึ้นน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = .87) ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์

เกี่ยวกับคณะกรรมการมีการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมมากที่สุด ($\bar{X} = 3.96, S.D. = .79$) และคณะกรรมการมีการจัดกิจกรรมการอบรมหรือศึกษาดูงานแก่สมาชิกน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.71, S.D. = .87$) ด้านการบริหารการเงินเกี่ยวกับคณะกรรมการมีการให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นในการดำเนินงานของกลุ่มมากขึ้นมากที่สุด ($\bar{X} = 3.84, S.D. = .75$) และการระดมทุนจากสมาชิกและเครือข่ายเพื่อการลงทุนของคณะกรรมการน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.73, S.D. = .77$) 3.73 และด้านผลการดำเนินงานเกี่ยวกับคุณภาพผลิตภัณฑ์มีเป็นที่ยอมรับและตรงกับความต้องการของลูกค้ามากที่สุด ($\bar{X} = 3.90, S.D. = .75$) และต้นทุนในการผลิตต่อหน่วยลดลงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.61, S.D. = .86$) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะกับผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลา

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะกับผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลามีความสัมพันธ์ปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการบริหารธุรกิจกับผลการดำเนินงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรบริหารธุรกิจ ด้านการบริหารการเงิน มีระดับความสัมพันธ์มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การบริหารการตลาดมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .746 และ .736 ตามลำดับ และตัวแปรคุณลักษณะ ด้านคุณลักษณะภาวะผู้นำของประธานมีระดับความสัมพันธ์น้อยที่สุด คือ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .403 ดังตารางที่ 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลา

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลา

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน	ระดับความสัมพันธ์ (r)	แปลผล
1. ด้านคุณลักษณะ		
คุณลักษณะภาวะผู้นำของประธาน	.403**	ปานกลาง
คุณลักษณะสมาชิก	.496**	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ	.488**	ปานกลาง
2. ด้านบริหารธุรกิจ		
การบริหารการตลาด	.736**	มาก
การบริหารการผลิต	.673**	มาก
การบริหารทรัพยากรมนุษย์	.688**	มาก
การบริหารการเงิน	.746**	มาก

หมายเหตุ: **p < .01

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ เพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลา

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ เพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลา พบว่า ด้านการบริหารการเงิน ($\beta=.367, \alpha<.001$) และด้านการบริหารการตลาด ($\beta=.296, \alpha<.001$) มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติตามลำดับ และสามารถทำนาย

ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลาได้ร้อยละ 64.9 ($R^2 = .649$) ส่วนปัจจัยด้านคุณลักษณะภาวะผู้นำของประธาน คุณลักษณะสมาชิก การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ การบริหารการผลิต การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ไม่มีอิทธิพลทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลา

ดังตารางที่ 2 แสดงผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลา

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลา

ปัจจัย	ค่าสถิติของตัวแปร			
	B	Std.Error	t	Sig.
(Constant)	.490	.166	2.951***	.003
คุณลักษณะภาวะผู้นำของประธาน	-.021	.038	-.545	.586
คุณลักษณะสมาชิก	.081	.054	1.495	.136
การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ	.031	.055	.566	.572
การบริหารการตลาด	.296	.067	4.411***	.000
การบริหารการผลิต	.035	.068	.510	.610
การบริหารทรัพยากรมนุษย์	.084	.066	1.266	.207
การบริหารการเงิน	.367	.067	5.460***	.000
R ²	.649			
Adj R ²	.639			
SE of Estimate	.37462			
F	64.960			
Sig. F	.000			

หมายเหตุ: *** p < .001

สรุปและอภิปรายผล

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นกรรมการและประธานกลุ่ม ซึ่งวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิก 1-50 คน และดำเนินงานระหว่าง 1-10 ปี แสดงว่าวิสาหกิจชุมชนเริ่มก่อตั้งได้ไม่นาน แนวคิดและวิธีการบริหารจัดการอาจยังไม่ชัดเจน ด้วยอยู่ระหว่างลองผิดลองถูกหรือปรับเปลี่ยน จึงจำเป็นต้องเรียนรู้และเข้าใจสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อสามารถแข่งขันได้ ตรงกับอารี วิบูลย์พงศ์ [13] ที่ได้สังเคราะห์ความรู้จากงานวิจัยวิสาหกิจชุมชน พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีโอกาสที่จะพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวตามสถานการณ์ โดยเฉพาะด้านความต้องการของผู้บริโภค ด้วยอาศัยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT) เพื่อเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีอุปสงค์ตลอดเวลา ด้วยกระบวนการผลิตที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้และลงทุนไม่สูง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งตัวแปรด้านการบริหารการเงินมีความสัมพันธ์สูงสุด รองลงมา ได้แก่ การบริหารการตลาด และการบริหารการตลาดมนุษย ที่เป็นเช่นนั้น เพราะการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ตั้งแต่การจัดหาเงินทุนมาดำเนินการ การคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพื่อเข้าสู่ตลาด ขณะที่วิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินการมากกว่า 10 ปี ย่อมมีประสบการณ์ในการดำเนินงานมาก่อน จึงเรียนรู้แล้วเข้าใจบริบทการแข่งขันได้ดีกว่า สอดคล้องกับคงศักดิ์ ศรีแก้ว [14] ที่กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึง คือ ต้องมีความมั่นใจในตลาดก่อนการลงทุน แม้ว่าปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งดอกเบี้ยต่ำได้โดยง่าย

ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนขึ้นกับปัจจัยด้านการบริหารการเงิน และปัจจัยด้านการบริหารการตลาด ตามลำดับ ดังนี้

ปัจจัยด้านการบริหารการเงิน ซึ่งได้แก่ การระดมทุนจากสมาชิกและเครือข่ายเพื่อการ

ลงทุนของคณะกรรมการ การให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นในการดำเนินงานของกลุ่มมากขึ้น เป็นปัจจัยที่สำคัญอันดับแรกที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการจัดทำบัญชี เพื่อรับรัฐารับ-รายจ่ายให้เป็นปัจจุบัน ส่งผลต่อการวางแผนทางการเงินในอนาคต [15] จากผลการวิเคราะห์งานวิจัยต่างๆ พบว่า การขาดแคลนทุนดำเนินงานไม่ใช่อุปสรรคที่แท้จริงของวิสาหกิจชุมชนและบางครั้งเกิดจากขาดความรู้ในการบริหารเงินของวิสาหกิจชุมชนเอง [13] ดังนั้นประธานหรือคณะกรรมการของวิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องมีรากฐานจากความรู้ด้านการเงินและการจัดการ ซึ่งถ้าผู้ประกอบการขาดประสบการณ์ ขาดการวางแผนธุรกิจ ขาดความรู้ความสามารถในการจัดการ พบว่า เป็นสาเหตุอันดับแรกของการล้มเลิกกิจการขององค์กรขนาดกลางและขนาดย่อม [16-17]

ส่วนปัจจัยการบริหารการตลาด ซึ่งได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ของประธานกลุ่มในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับวิสาหกิจชุมชน ความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจแก้ไขปัญหาของประธานกลุ่ม เป็นปัจจัยที่สำคัญอันดับสองที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย รูปแบบคุณภาพเหมาะสมกับราคา ตลอดจนต้องส่งเสริมการตลาดทั้งภายในและต่างจังหวัด ให้ผู้บริโภคได้รู้จักมากขึ้น ตรงกับรายงานของยุพันธ์ สันติวิฤกษ์ [18] ที่กล่าวว่า ปัญหาการตลาดนั้นเป็นปัญหาที่ต้องการการจัดการอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับลักษณะของธุรกิจของแต่ละกลุ่ม ซึ่งที่ผ่านมาพบว่าการผลิตของวิสาหกิจชุมชนในลักษณะที่เป็นอาชีพเสริมทำให้เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเป็นอย่างมาก และตรงกับงานวิจัยที่กล่าวว่า การจัดการด้านการตลาดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตที่ทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ การสร้างมาตรฐานผลิตภัณฑ์ จะทำให้ผลิตภัณฑ์เป็น

ที่รู้จัก ดังนั้น ผู้ประกอบการควรมีบทบาทในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์และการตลาดทั้งภายในและภายนอกจังหวัดเพื่อขยายตลาดและผู้บริโภคได้รู้จักให้มากขึ้น [19]

นอกจากนี้ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของประธาน คุณลักษณะของสมาชิก ด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ การบริหารการผลิต การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ไม่มีอิทธิพลทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะบริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลาส่วนใหญ่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจในลักษณะของอาชีพเสริม และเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนระดับพื้นฐาน กล่าวคือ มีตลาดท้องถิ่นเป็นตลาดเป้าหมายหลัก ร้านค้านอกท้องถิ่นมีจำกัด จึงควรส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนได้พัฒนาสู่ระดับก้าวหน้าที่มีลักษณะเครือข่าย มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยี นวัตกรรมและการทำงานเป็นทีม [13] นอกจากนี้การส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนให้สำเร็จตามเป้าหมาย

ควรให้ความสำคัญกับการควบคุมต้นทุนการผลิตให้ลดลง การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเพื่อขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ตลอดจนมีการกำหนดทิศทางของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของตนให้ชัดเจน เพื่อสร้างเป้าหมายการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

ประเด็นสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน นอกจากปัจจัยด้านการบริหารจัดการแล้ว การสร้างคุณค่าของผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งสำคัญที่ควรพัฒนาควบคู่กันไป ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาเรื่องการสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ในเชิงลึก เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ประจำปี 2555

เอกสารอ้างอิง

- [1] Terrakul, N. (2010). A framework for assessing impacts of community-based enterprises on poverty reduction: a case study in northern Thailand. In *Conference (54 th) Australian Agricultural and Resource Economics Society*. Adelaide: Australia.
- [2] กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). รายงานแสดงสถิติเปรียบเทียบจำนวนและสมาชิก วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เขต (ทุกเขต) จังหวัด (ทุกจังหวัด) อำเภอ (ทุกอำเภอ) ระหว่าง ปี 2554 ถึง ปี 2556. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2556, จาก http://smce.doe.go.th/smce1/report/report_smce13.php?typeSmce=&levelSearch=1®ion=&province=&hur=&yy=2554
- [3] ศูนย์สารสนเทศ กรมส่งเสริมการเกษตร. (2555). รายงานสรุปจำแนกตามลักษณะการประกอบการ (แบบ 14-17). สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2558, จาก http://smce.doe.go.th/ProductCategory/smce_report.php.
- [4] นิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์; รั้งสรรค์ สิงห์เลิศ; และ สมสงวน ปัสสาโก. (2553). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. 4(2): 103-111.
- [5] นิตี รัตนปริษาเวช. (2553). ผลการปฏิบัติงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจาก มุมมองแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้. *วารสารมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติวิชาการ*. 14(27): 85-98.

- [6] จิตรลดา อมรวัฒนา. (2553). การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์: กรณีศึกษาบริษัทภายใต้อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีระดับต่ำกับอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีระดับสูง. *วารสารบริหารธุรกิจ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. 33(125): 46-76.
- [7] รอบบินส์, สตีเฟนส์ พี. (2003). *การจัดการและพฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโนโซนา.
- [8] ขวัญฤดี ตันตรปะบัณฑิตน์; สุเมธ แก่นมณี; และ อดุลย์ อุดินันท์. (2550). ศักยภาพของธุรกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 12(4): 508-516.
- [9] อภิชัย พันธเสน; และ ปัทมาวดี โพชนุกูล ชูชุกิ. (2546). *รายงานการศึกษาการประเมินปัญหาและความต้องการของธุรกิจชุมชน*. กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- [10] สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2550). *โครงการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน*. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2555, จาก: <http://www.oac.go.th/download/article>
- [11] รังสรรค์ พยัคฆพิพัฒน์กุล; สุพันธ์ สีสังข์; และ พรชุลย์ นิลวิเศษ. (2556). ศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตามเกณฑ์การพิจารณาการให้สินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ. *การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์ ครั้งที่ 2*.
- [12] จุฑาธิป ศิลบุตร; รจิตพรรณ จันทราช; และ จิราพร ชมพิกุล. (2553). ปัจจัยของผู้นำวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชนที่มีผลต่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*. 30(4): 30-43.
- [13] อารี วิบูลย์พงศ์. (2555). บทควมสังเคราะห์ความรู้จากงานวิจัยวิสาหกิจชุมชน (ตอนที่สอง). *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*. 5(1): 106-125.
- [14] คงศักดิ์ ศรีแก้ว. (2552). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องงอกสำหรับโรงสีขนาดเล็ก. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*. 1(5): 28-34.
- [15] ณัฐนันท์ หลีกคำ. (2555). การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ผลิตสิ่งทอ ผ้าลายเกล็ดเต่า ในจังหวัดกาฬสินธุ์. ใน *งานการประชุมวิชาการการพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน ประจำปี 2555 “ชุมชนท้องถิ่น ฐานรากการพัฒนาประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”*. 16-19 กุมภาพันธ์ 2555. จังหวัดขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- [16] Baumbach, Clifford. M. (1988). *How to Organize and operate a small Business*. New Jersey: Prentice Hall.
- [17] Hatten, T. (2009). *Small Business Management*. New York: Houghton Mifflin.
- [18] ยუნันท์ สันติทวิฤกษ์. (2553). แนวทางสู่ความสำเร็จของการประยุกต์ใช้ GHP: ผลิตภัณฑ์แคหมูในจังหวัดเชียงราย. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*. 3(2): 60-71.
- [19] นววรรณ อดานุรักษ์. (2552). ภาวะผู้นำเพื่อองค์กรที่มีประสิทธิภาพ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*. 29(4): 136-146.